

uspešnejše pobijanje nacionalističnih tolmačenj kulturnih pridobitev in dediščine preteklosti.

Zelo pogosto se srečujemo z nemarksističnimi, nekritičnimi in neznanstvenimi ocenami dogodkov in osebnosti iz nacionalne zgodovine. Včasih celo direktno prevzemajo kakšne buržoaznonacionalistične ocene. Poudarjajo na primer samo pozitivno plat nekaterih gibanj, dogodkov in osebnosti, o njihovi negativni plati pa v glavnem ne govorijo ali pa le zelo na splošno in sramežljivo. Dalje trčimo — čeprav bolj poredko — na pojave, da je posredno poudarjena kakšna vrsta primata katere izmed nacionalnih zgodovin in kulture pred drugo in podobno.

Elementi nacionalizma se najpogosteje kažejo pri ocenjevanju tistih zgodovinskih dogodkov, ki so bili plod vzajemnih vplivov in medsebojnega prepletanja kulture in zgodovine naših narodov. Včasih se dogodi, da dobivajo pod pritiskom nacionalističnih pojmovanj nacionalnih pridobitev in tradicij znanstveni spori naravo političnih in potem iščejo »rešitve« s »političnimi kompromisi«.

To pripelje kdaj pa kdaj do tako izmaličenih pojavov, da se določeni odprti problemi našega zgodovinopisja in kulture, ki so zaradi »politične oportunisti« še preveč »politično občutljivi«, puščajo v nemar.

Pojave takšne vrste smo lahko spoznali vselej, kadar je prišlo do obsežnejših skupnih znanstvenih dejanj, pa tudi ob drugih podobnih priložnostih.

Iz referata na VIII. kongresu ZKJ 7. decembra 1964 v Beogradu. — Josip Broz Tito, Izbor iz del, 3. knjiga, DZS idr., Ljubljana 1978, str. 238—240.

Tito — človek brez stranpoti

Aleksander
Vučo

Izkušnja iz preteklosti naših narodov, težka in nenehna, ki jo je stoletja kalilo neutrudno, surovo življenje — ta izkušnja, ki je črpala svojo vitalno moč iz najbolj plemenitih hotenj, je plodila Titovo misel, njegovo voljo, njegove sanje, njegovo delo. Tito je prišel kot človek, ki je pogumno, iz pogorišč suženjstva in pokolov oblikoval odrešilno vodilo, združeno s pravilom znanstvene revolucionarne rešitve in živo v našem življenju od leta 1937 vse do danes. To pravilo je pokazalo svojo nedvomno življenjskost in živost, človečnost, logičnost in ustvarjalnost. In Tito je postal živa straža naše samostojnosti in svobode, naš optimizem, naše dostojanstvo, naša naprednost, naša zmaga nad zakletim srednjeveštvom.

Izredna učinkovitost tega Titovega vodila je morala pritegniti pozornost drugih narodov, posebno pa ljudi, ki razumejo svoje življenje tudi kot dolg ljudstvu, iz katerega so izšli. Ideja neodvisnosti, enakopravnosti, svobode, je nerazdružljiva z našim, Titovim imenom, vendar ni ostala le naša, Titova misel — danes je potrebna vsem, ima moč univerzalne želje, volje in sanj, privlačnost velikega cilja: ustvariti bolj človeškega človeka v ena-

kopravni, mirni ljudski skupnosti. Pomen te ideje čutijo naši prijatelji, bližnji in daljni, ki so spremljali našo pot in se zavedali, da ne sledijo le poti neke majhne dežele. Pot k temu velikemu cilju odlikujejo vztrajnost, pogum, borbenost in neuklonljivost; ne znamo poklekniti in ne znamo se pogajati in popuščati pred še vedno velikim zlom današnjega sveta. Ta brezkompromisnost je vedno poznala le zmago in vedno nas je vodila k zmagi. In tako kot je Tito vedno poosebljal naše stoletne težnje po neodvisnosti in svobodi, tako še danes pooseblja ves naš ponos, pogum in neomahljivost, s katero to težnjo ohranjamo živo, jo negujemo, prenašamo skozi čas in jo uresničujemo. Zato niso prazne besede, kadar govorimo, da naših narodov ne bo nič odvrnilo od Titove poti, ki smo jo izbrali za svojo, ali z drugimi besedami — da naši narodi ne poznajo stranpoti in vračanja nazaj.

Vloga in mesto akademije znanosti in umetnosti

... Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti praznuje danes stoletnico svojega obstoja v posebnih razmerah, v razmerah bujnega razvoja naše socialistične jugoslovanske skupnosti narodov in v času nevarnega stanja, v katerem je svet.

Danes se moramo spomniti besed ustanoviteljev te akademije, Josipa Juraja Strossmayerja, Račkega in drugih, ki so v času, ko je bila Hrvatska pod jarmom, pod dominacijo in hegemonijo avstro-ogrske monarhije, ustanovili to akademijo, ki je v zelo težavnih razmerah šestdeset let utirala pot, da bi bili hrvatski narod in drugi narodi, ki živijo na tej zemlji, svobodni. Akademija je s tem zelo veliko prispevala, da se je ohranila nacionalna individualnost narodov Hrvatske.

Poleg tega so ustanovitelji te akademije gledali veliko širše, kakor so nacionalne meje, in to lahko danes občudujemo. Na znanost so gledali univerzalno in v tem smislu je delovala Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti, katere prispevek je zares velikanski. Vendar se pri tem ne bi ustavljal, o tem bodo govorili drugi. Jaz bi želel le povedati, da smo danes, po sto letih, ustvarili skupnost, kakršno so si zamišljali naši veliki predniki. Seveda niso mogli predvideti, kakšni družbeni odnosi bodo v prihodnosti; poglobljitvo jim je bilo zblížati jugoslovanske narode, Južne Slovane, prispevati k njihovemu združevanju, da bi skupno varovali svojo neodvisnost in svojo integriteto.

Njihova misel, da so le združeni Jugoslovani lahko trdnejši in si lahko utirajo pot k ustvaritvi lepše prihodnosti, mora zdaj prevevati tudi nas, ki gradimo nov družbeni sistem. Kaj pa je pomenila enotnost, ki je bila ustvarjena med vojno in cementirana s krvjo vseh naših narodov, mi ni treba poudarjati. Dovolj je že, če spomnim samo na ugled, ki ga dandanes uživajo po vsem svetu Jugoslavlja in jugoslovanski narodi zaradi svojega junaškega